

Nacionalne prakse informiranja i savjetovanja u Europi

Izvršni sažetak

Uvod

Ciljevi ovog projekta su ti da se istraže nedavna iskustva iz prakse informiranja i savjetovanja na nacionalnoj razini izrađujući na temelju zaključaka Europskog opservatorija za industrijske odnose (EIRO) za 2011. godinu izvješće naslovljeno *Praksa informiranja i savjetovanja u Europi pet godina nakon Direktive EU-a* (Direktiva 2002/14/EZ). Istraživanje je analiziralo učinke Direktive o informiranju i savjetovanju kako na nacionalnu praksu informiranja i savjetovanja - posebno u pogledu zaposlenika, sindikata i udruga poslodavaca te tvrtki (prije svega voditelja odjela za ljudske resurse) - tako i na nacionalne sustave industrijskih odnosa. Također je istražilo osiguravaju li nacionalne prakse odgovarajuće, učinkovito i pravodobno informiranje i savjetovanje zaposlenika koje je u interesu kako poslodavaca tako i zaposlenika.

Istraživanje je uključivalo pregled literature i 12 studija slučaja. Treba napomenuti da se većina već postojećih istraživanja usredotočuje na UK i Irsku, budući da su ove države članice bile predmetom većine dosad objavljenog materijala, pa ovo izvješće odražava to ograničenje.

Politički kontekst

Dok mnoge države članice EU-a imaju odavno uspostavljene pravne okvire za informiranje i savjetovanje, Direktiva 2002/14/EZ označila je prvo uvođenje općih prava radnika na informiranje i savjetovanje preko stalnih struktura diljem Europske unije. Nedvojbeno, na zakonski prijedlog Europske komisije snažno je utjecao velik broj visokoprofiliranih slučajeva restrukturiranja tvrtki koji su uključivali zatvaranja postrojenja i velika otpuštanja, a u kojima su se postupci informiranja i savjetovanja zanemarivali ili su se pokazali neučinkovitim. Rasprava o informiranju i savjetovanju na europskoj razini poprimila je nov zamah naročito na početku 1997. kada je Renault, francuska multinacionalna automobilska kuća, odjednom najavio da će zatvoriti tvornicu u Vilvoordeu u Belgiji uz gubitak preko 3000

radnih mjesta. Komisija je smatrala da je inicijativa EU-a potrebna kako bi se prevladali propusti u nacionalnim i EU zakonima, a posebice činjenica da, iako većina država članica ima zakonski ili ugovoreni pravni okvir kojim se utvrđuju prava na informiranje i savjetovanje na različitim razinama upravljanja (ustanove, društva, grupe), ova prava nisu uvijek poštovana u praksi. Direktivom se nadalje željela ojačati uloga socijalnih partnera u provođenju učinkovitog informiranja i savjetovanja.

Glavni zaključci

U pogledu različitih mjera u kojima je Direktiva potakla promjene u nacionalnim sporazumima/propisima o informiranju i savjetovanju, izvješće EIRO-a za 2008. godinu utvrđuje tri glavne kategorije promjena:

1. bez promjene ili gotovo bez promjene (Austrija, Francuska, Njemačka, Nizozemska, Portugal, Slovenija);
2. manja promjena (Belgija, Češka, Danska, Finska, Grčka, Mađarska, Latvija, Litva, Luksemburg, Norveška, Slovačka, Španjolska, Švedska);
3. veća promjena (Bugarska, Cipar, Estonija, Irsko, Italija, Malta, Poljska, Rumunjska, UK).

Kod velikog broja zemalja koje su svrstane u kategoriju „bez promjene ili gotovo bez promjene“ ili pak „manje promjene“, odrazila se činjenica da su neke vlade prisvojile Direktivu uz zakonodavnu promjenu, kao što je to bio slučaj u Mađarskoj i Sloveniji.

Utjecaji Direktive na nacionalne prakse informiranja i savjetovanja vrlo su ograničeni u većini država članica. Evidencija, premda ograničena, koja zasad postoji jako je usmjerena na UK i Irsku - sustave kojima je bila potrebna najveća razina promjene. Utjecaj je bio malen ili ga uopće nije bilo u zemljama

s već postojećim nacionalnim sustavima informiranja i savjetovanja u kojima nije ili gotovo nije bilo promjene (1. kategorija) ili u kojima su putem zakonodavstva uvedene manje promjene (2. kategorija). U nizu država članica koje nisu imale već postojeće zakonske sustave informiranja i savjetovanja (3. kategorija), zakonodavstvo je prvi put uvelo zakonsko pravo na opće savjetovanje. Međutim, učinak Direktive u praksi nije bio dovoljno snažan da izazove veće institucionalne promjene, unatoč provedenoj institucionalnoj prilagodbi. Na primjer, i Poljska i UK uvele su zakone prvi put; ipak, mjera u kojoj su se nacionalni sustav podvrgli većim promjenama na organizacijskoj razini ograničena je i zasigurno nije promijenila karakter informiranja i savjetovanja. Time se barem djelomično može objasniti proširena nezainteresiranost socijalnih partnera za učinke Direktive nakon transpozicije.

Studije slučaja pokazuju različite vrste pristupa na organizacijskoj razini. Kod onih koji su bili najaktivniji u savjetovanjima (DutchAirline, GreekBrewery, UKIT), veće organizacijske promjene ublažila je prisutnost dobro informiranih predstavnika radnika koji su se aktivno založili oko važnih pitanja kao što su smanjenje broja tehnološkog viška nakon restrukturiranja. Na manje naprednoj (no ništa manje vrijednoj) razini, dok se princip menadžerskog odlučivanja u nekim organizacijama nije promijenio, pojednostiti o primjenjivanju promjena bile su podložne izmjenama putem savjetovanja. Naposljetku postojao je i treći trend mikrooperativnih pitanja koja su se otvorila za savjetovanje, ali kod kojeg su glavni problemi bili rezervirani za menadžersko odlučivanje.

Nije postojao neki posebni uzorak u studijama slučaja što se tiče zemlje ili sektora pripadnosti organizacije; kvaliteta savjetovanja ovisila je prije o mjeri u kojoj se uprava založila oko postupka. Bilo je vjerojatnije da će uprava s razvijenom kulturom podržavanja aktivnog savjetovanja surađivati s predstavnicima radnika oko glavnih pitanja o organizacijskim promjenama.

Zakonodavstvo nije dovelo do temeljnih promjena ni u jednom nacionalnom sustavu industrijskih odnosa. U zemljama s uhodanim, zakonom zaštićenim sustavima informiranja i savjetovanja koje podržava panorama znatnih sankcija u slučaju neprovođenja zakonski predviđenog minimuma, veća je vjerojatnost da će tvrtke aktivno sudjelovati u savjetovanju od zemalja s tek slabim ograničenjima.

Iz oskudnih dostupnih evidencija vidljivo je da zakonodavstvo nije dovelo do znatnog porasta broja i kvalitete tijela za informiranje i savjetovanje. Premda je Komisija težila stvaranju sustava u kojem bi se važne odluke donesene bez savjetovanja mogle poništiti, nedostatak znatnih sankcija u zakonodavstvu, kao i činjenica da su vlade s niskim

razinama pravne potpore za informiranje i savjetovanje (poput Irske i UK-a) primjenjivale načelo supsidijarnosti kako bi se izbjeglo stvaranje temeljnog prava za informiranje i savjetovanje, utjecali su na ukupnu učinkovitost zakonodavstva. Slično tome, u zemljama s dobro razvijenim zakonima o informiranju i savjetovanju radnici su općenito bili više zaštićeni nego što je zakon zahtijevao, što sveukupno nije imalo velikog učinka.

Zaključci

Direktiva 2002/14/EZ nije odigrala važnu ulogu u pogledu oblikovanja smislenog informiranja i savjetovanja na organizacijskoj razini. Istraživanje pokazuje da se radnici rijetko pozivaju na opće pravo o informiranju i savjetovanju te da do zahtjeva za osnivanje foruma o informiranju i savjetovanju može doći nakon donošenja odluke koja utječe na organizacijski kontekst. Izrada specifičnih prava na informiranje i savjetovanje glede pojedinih organizacijskih okolnosti puno je učinkovitija jer određeni skup okolnosti izaziva potrebu za savjetovanjem.

Iako Direktiva nije pokrenula novi val važnog savjetovanja u zemljama koje su prvi put uvele opće zakonodavstvo o informiranju i savjetovanju, ipak je odigrala „poticajnu“ ulogu u ohrabrenju nekih organizacija, posebno multinacionalnih tvrtki sa sjedištem u UK-u i Irskoj da uspostave i/ili ojačaju postupke informiranja i savjetovanja. Slično tome, velika fleksibilnost koju su Direktiva i nacionalno zakonodavstvo omogućili socijalnim partnerima nije potakla veće usvajanje praksi informiranja i savjetovanja.

Što se tiče dobre prakse, ne čudi što je Nizozemska, uzeta kao model konsenzusa industrijskih odnosa, a koja također ima istaknuto zakonodavstvo o informiranju i savjetovanju, polučila slučajeve u kojima je došlo do važnog informiranja i savjetovanja. Drugo, angažiranost uprave u pogledu sredstava kojima se podržava učinkovito informiranje i savjetovanje te u pogledu savjetovanja o problematičnim pitanjima (kao i o problemima niske razine operativnosti) prinos su i ishod uspješnog savjetovanja. Treće, smisleno informiranje i savjetovanje zahtijeva od strana u postupku stalan angažman, umjesto da ga doživljavaju kao mehanizam koji je potrebno zadovoljiti zbog legalnih ili organizacijskih uvjeta.

Dodatne informacije

Izveštaje *Nacionalne prakse informiranja i savjetovanja u Europi* dostupno je na: <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1329.htm>

Izveštaje *Praksa informiranja i savjetovanja u Europi pet godina nakon Direktive EU-a* dostupno je na web-stranici: <http://www.eurofound.europa.eu/eiro/studies/tn1009029s/index.htm>

Za više informacija molimo obratite se Christianu Welzu, voditelju istraživanja na: cwe@eurofound.europa.eu